

METODOLOGIA POMIARU

NOWEGO PARADYGMATU ROZWOJU

***→ optymistyczna wersja problemów z
pomiarom ←***

I Międzynarodowa Konferencja Naukowa
**„Ekonomia i polityka zrównoważonego rozwoju –
teoria i ujęcie statystyczne”**

Białowieża 4- 6.12.2013

DWA pytania „metodologiczne”:

Pytanie pierwsze:

Jaka jest **MAPA DROGOWA** polskich doświadczeń w pomiarze nowego paradygmatu rozwoju? czyli *trochę historii i ... nostalgii*

Pytanie drugie:

Jaki jest stan i **GŁÓWNE PROBLEMY** metodologiczne związane z pomiarem nowego paradygmatu? co obecnie możemy uznać w tej metodologii za względnie **USTABILIZOWANE?**

DWA pytania „metodologiczne”:

Pytanie pierwsze:

Jaka jest **MAPA DROGOWA** polskich doświadczeń w pomiarze nowego paradygmatu rozwoju?

Trochę historii i ... nostalgii, a także **najkrótsza recenzja** przebytej drogi i tempa **adaptacji mentalnościowej** tworzącej się **NOWEJ GENERACJI WSKAŹNIKÓW** →

Początki i etapy światowych badań

- **lata 50-te:** spory wokół problemów mierzenia bogactwa narodowego i systemów statystyki społeczno-ekonomicznej – jednolita metoda liczenia **dochodu narodowego** w krajach OECD (zespół R. Stone'a)
- **lata 60-te:** **kontrowersje** przy wprowadzenie do praktyki **SNA** (Standardowego Systemu Rachunków Narodowych – *System of National Account*) i konkurencyjnego wobec SNA systemu **MPS** (Systemu Bilansów Materialnych – *System of Material Product Balances*) - uznanie **GNP** (Produktu Narodowego Brutto – *Gross National Product*) za niewłaściwy miernik dobrobytu → krytyka dotychczasowej „filozofii rozwoju” → **koniec lat 60. raporty ONZ i pierwsze raporty Klubu Rzymskiego**
- **lata 70 i 80:** ogromny wzrost zainteresowania praktycznym wykorzystaniem dorobku **taksonometrii i WAP; wyraźne niedocenienie** kryteriów merytorycznych wynikających z dekompozycji wskaźnikowej **określonej koncepcji rozwoju.**

Początki i etapy światowych badań

→ **lata 90-te**: to **PRAWDZIWIY PRZEŁOM** w metodologii badań nad pomiarem nowego paradygmatu rozwoju: inspiracje Komisji Trwałego Rozwoju ONZ i Szczytu Ziemi w Rio de Janeiro (1992) → przejawy liczne inicjatywy wskaźnikowe UNDP, UNEP, UNECE, FAO oraz Banku Światowego i IUCN, a przede wszystkim OECD i i agend UE (w tym Europejskiej Agencji d.s. Ochrony Środowiska (EEA))

POLSKIE ECHA w latach 90.

→ **połowa lat 90.** : **pierwsze polskie prace** na temat wskaźników trwałego rozwoju / ekorozwoju – prof. B. Fiedora (1996), prof. Śleszyńskiego (1997; 1998), prof. S Czai (1998) i T. Borysa (1998)

→ **połowa lat 90.** : **koncepcja koordynacji polskich badań** przygotowana w 1996 roku z inicjatywy Ministerstwa Środowiska przez ogólnopolski zespół badaczy z ośrodków naukowych Warszawy, Wrocławia i Jeleniej Góry.

EFEKTY KOORDYNACJI POLSKICH BADAŃ

ETAP I - rozpoznawczy
(diagnostyczny): 1996 -1999

→ *rozpoznanie
doświadczeń
zagranicznych*

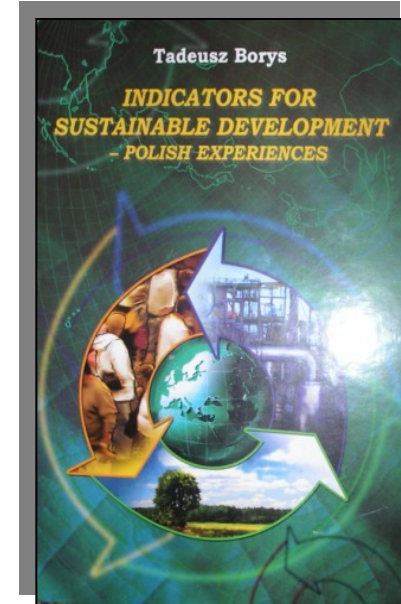
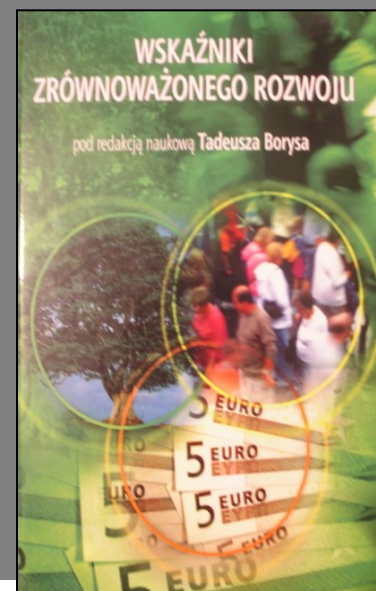
Efekty →

Etap II - statystyczny
2000-2004

→ *budowa zbiorów
wskaźników na różnych
poziomach zarządzania i
ich integracja ze **statystyką
publiczną***

Efekty →

EFEKTY KOORDYNACJI POLSKICH BADAŃ

Etap III - implementacyjno-
metodyczny

od 2004 – 2009 **UNDP**

→ *wbudowywanie modułów
wskaźników*

→ *w monitoring polityk, strukturę
auditów ZR*

Efekty →

Etap III - implementacyjno-
metodyczny

od 2009

→ *ważne projekty*

*wojewódzkich urzędów
statystycznych: Wrocław w tym
BDL) i Katowice*

→ *inicjatywa ZMP w Poznaniu*

Efekty →

SYSTEM ANALIZ SAMORZĄDOWYCH

Gminy miejskie i miejsko-wiejskie | Gminy wiejskie | Powiaty

Co to jest System Analiz Samorządowych?
~więcej~
Jak korzystać ze strony SAS
~więcej~
Monitorowanie usług publicznych w miastach
~więcej~
Analizy w oparciu o statystykę publiczną
~więcej~
Wskaźniki zrównoważonego rozwoju
~więcej~
Jak przystąpić do badań SAS
~więcej~

Monitorowanie usług publicznych (wprowadzanie danych)

Prezentacja wskaźników według miast

Prezentacja wskaźników według dziedzin

Grupy Wymiany Doświadczeń

Badania ankietowe mieszkańców (jakość usług, jakość życia)

Baza dobrych praktyk w zarządzaniu

OPRACOWANIA EKSPERTÓW
~więcej~
AKTUALNOŚCI:
Nowy cykl badań SAS - dane za rok 2008
Konferencja 25-26 czerwca 2009
Więcej informacji nt. projektu
www.jst.org.pl
Link do BDR GUS www.stat.gov.pl
Kontakt do Biura SAS:
☎ 061 63 350 57
sas@zmp.poznan.pl

KWESTIONARIUSZ ANKIETY OŚWIATOWEJ

DWA pytania „metodologiczne”:

Pytanie drugie:

Jaki jest stan i GŁÓWNE PROBLEMY metodologiczne związane z pomiarem nowego paradygmatu? co obecnie możemy uznać w tej metodologii za względnie USTABILIZOWANE?

**A tekście artykułu – 9 problemów
W prezentacji - 3 wybrane**

DWA pytania „metodologiczne”:

PROBLEM PIERWSZY

CZY WIEMY CO CHCEMY MIERZYĆ?

Czy nowy paradygmat rozwoju jest dostatecznie skonkretyzowany (zoperacjonalizowany)

PROBLEM 1

ODPOWIEDŹ:

JEST, mimo trwających nadal dyskusji, **WZGLĘDNA STABILIZACJA W TYM, ŻE WIEMY** czym jest nowy **paradygmat rozwoju**

Jeśli tak nie jest, **czy to oznacza, że najpoważniejsze agendy organizacji międzynarodowych, międzynarodowe zespoły badawcze** budują zestawy wskaźników na różnych poziomach dla **„NIEWIADOMO JAKIEJ” koncepcji rozwoju** – jest to mało prawdopodobne !!!

PROBLEM 1

Dwa „HISTORYCZNE” ŹRÓDŁA nieporozumień:

- wąskie czy szerokie rozumienie NPR?
ekorozwojowa interpretacja zrównoważonego rozwoju (patrz PROŚ) czy szeroka?**
- nieustające dyskusje wokół cech NPR? -
podejście konkurencyjne czy komplementarne?
Czy równoważenie konkuruje z trwałością o
„bycie” w nazwie NPR? „źródłowe”
samopodtrzymywanie walkę też dawno przegrało**

co jest istotą NPR?

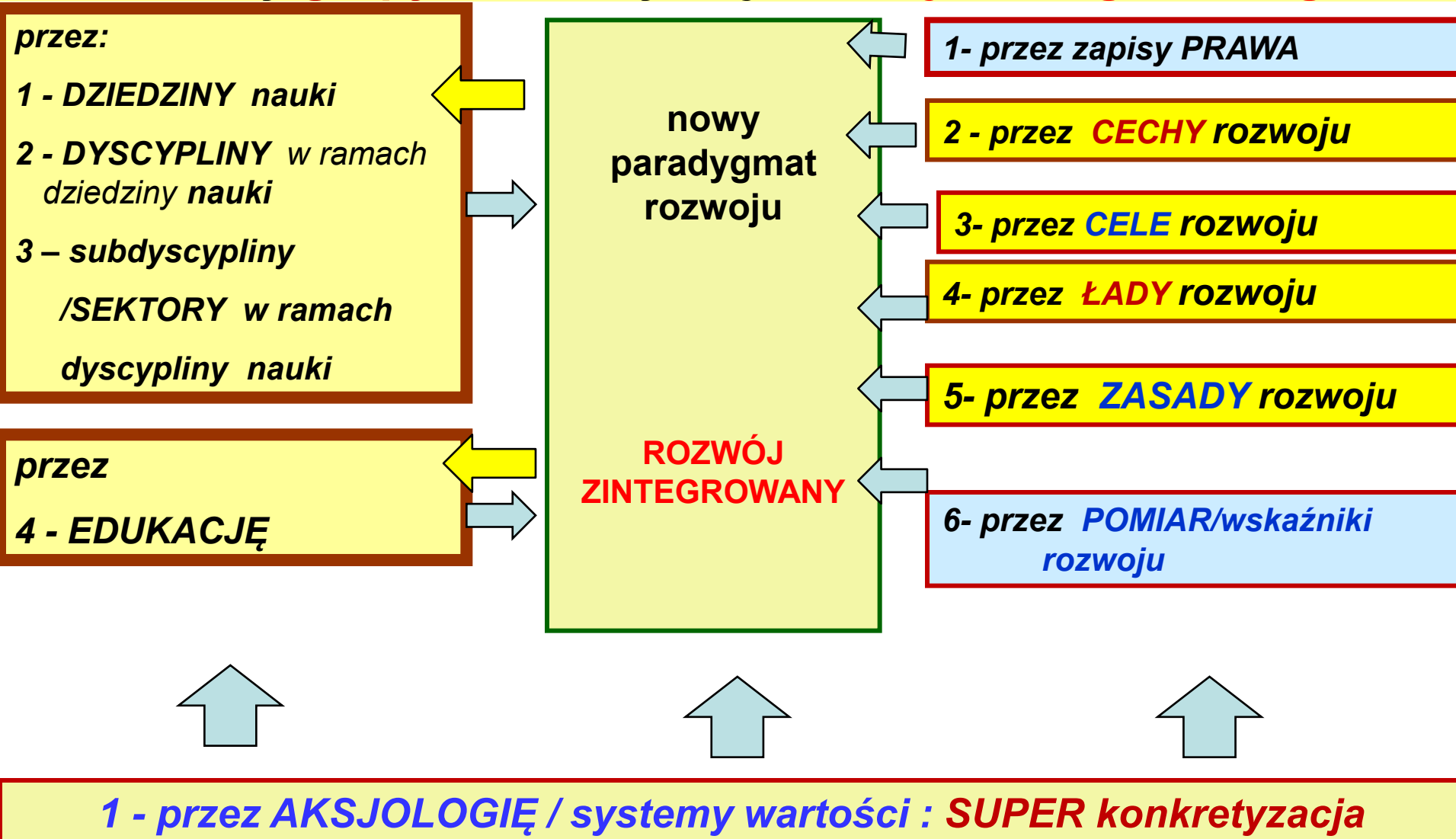
- ❖ **Czy rozwój zrównoważony**
- ❖ **Czy rozwój trwały**
- ❖ **Czy rozwój sustensywny
(samopodtrzymujący)**
- ❖ **Czy ekorozwój**

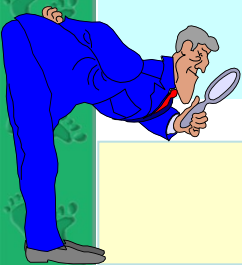
**O pewnych kłopotach z
tłumaczeniem ang.**

Sustainable Development

11 „sprzężonych” KONKRETYZACJI jednak ładu **zintegrowanego !!!**

→ trzy grupy konkretyzacji rozwoju zintegrowanego

PROBLEM drugi

Jaki jest stan rozwoju analizy wskaźnikowej NPR w poszczególnych ładach i sektorach?

PROBLEM drugi

Czy istnieją w Polsce zintegrowane systemy wskaźników na poszczególnych poziomach zarządzania?

Poziom krajowy

Dzieło US w Katowicach

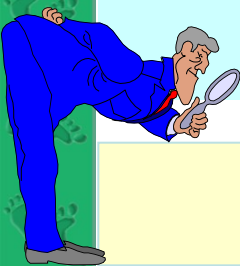
Problem wg jakiego kryterium porządkować wskaźniki?

UE 9 tematów i 29 podtematów

1. Rozwój społeczno- gospodarczy (rozwój gospod.; innowacje, konkurencyjność, efektywność; zatrudnienie)
2. Zrównoważona produkcja i konsumpcja
3. Integracja społeczna
4. Zmiany demograficzne
5. Zdrowie publiczne
6. Zmiany klimatu oraz energia
7. Zrównoważony transport
8. Zasoby naturalne
9. **Partnerstwo globalne** i dobrze rządzenie

Polska – poziom krajowy
→tematy UE i podtematy przyporządkowano **4** ładom (30 podtematów):

1. Społecznemu
 2. Gospodarczemu
 3. Środowiskowemu
 4. Instytucjonalno-politycznemu
- 74; ok. 180 - ŁAD ZINTEGROWANY

Poziom regionalny

Dzieło US we Wrocławiu

**Program statystyczny GUS „STRATEG” –
menu wskaźnikowe dla wojewódzkich
strategii rozwoju**

Poziom lokalny

Pozytywne zmiany w BDL

Inicjatywa wskaźnikowa ZMP - SAS

SYSTEM ANALIZ SAMORZĄDOWYCH

Wybór rodzaju gminy

Wybór formy prezentacji danych

Gminy miejskie i miejsko-wiejskie

Gminy wiejskie

Powiaty

Co to jest System Analiz Samorządowych?

-więcej-

Jak korzystać ze strony SAS

-więcej-

Monitorowanie usług publicznych w miastach

-więcej-

Analizy w oparciu o statystykę publiczną

-więcej-

Wskaźniki zrównoważonego rozwoju

-więcej-

Jak przystąpić do badań SAS

-więcej-

**KWESTIONARIUSZ ANKIETY
OŚWIATOWEJ**

Monitorowanie usług publicznych (wprowadzanie danych)

Prezentacja wskaźników według miast

Prezentacja wskaźników według dziedzin

Grupy Wymiany Doświadczeń

Badania ankietowe mieszkańców (jakość usług, jakość życia)

Baza dobrych praktyk w zarządzaniu

OPRACOWANIA EKSPERTÓW

-więcej-

AKTUALNOŚCI:

Nowy cykl badań SAS - dane za rok 2008

Konferencja 25-26 czerwca 2009

Więcej informacji nt. projektu www.jst.org.pl

Link do BDR GUS www.stat.gov.pl

Kontakt do Biura SAS:

061 63 350 57

sas@zmp.poznan.pl

Problem - wg jakiego kryterium porządkować

wskaźniki?

UE 9 tematów i 29 podtematów

1. Rozwój społeczno- gospodarczy (rozwój gospod.; innowacje, konkurencyjność, efektywność; zatrudnienie)
2. Zrównoważona produkcja i konsumpcja
3. Integracja społeczna
4. Zmiany demograficzne
5. Zdrowie publiczne
6. Zmiany klimatu oraz energia
7. Zrównoważony transport
8. Zasoby naturalne
9. **Partnerstwo globalne** i dobre rządzenie

Polska – poziom lokalny

→tematy UE i podtematy/ dziedziny przyporządkowano **3 ładom (24 podtematy)**

1. Społecznemu
2. Gospodarczemu
3. Środowiskowo- przestrzenny

→ **240 wskaźników; ŁAD ZINTEGROWANY → 3 POZIOMY INTEGRACJI**

Struktura modułu ZR w ramach SAS : CZTERY POZIOMY OPERACJONALIZACJI WSKAŹNIKOWEJ ZR np. podmodułu oceny

OKREŚLENIE grup porównawczych GMIN I POWIATÓW

I poziom oceny: POMIAR ROZWOJU WG WARTOŚCI WSKAŹNIKÓW W RAMACH POSZCZEGÓLNYCH DZIEDZIN; podział na 3 łady (po około **80 wskaźników**) i na 8 dziedzin (po około **10 wskaźników**) w ramach ładów (łącznie 24 dziedziny) – zbiór ok. **240 wskaźników ZR;**

II poziom oceny: POMIAR ROZWOJU WG DZIEDZIN (wg skali 0-5) – miary subsyntetyczne dziedzin jako wypadkowe ocen poszczególnych wskaźników

III poziom oceny: POMIAR ROZWOJU wg ŁADÓW (wg skali 0-5) – miary subsyntetyczne ładów jako wypadkowe ocen poszczególnych dziedzin

IV poziom oceny: Syntetyczny POMIAR ZR (wg skali 0-5) – miara syntetyczna ZR jako wypadkowa ocen poszczególnych ładów

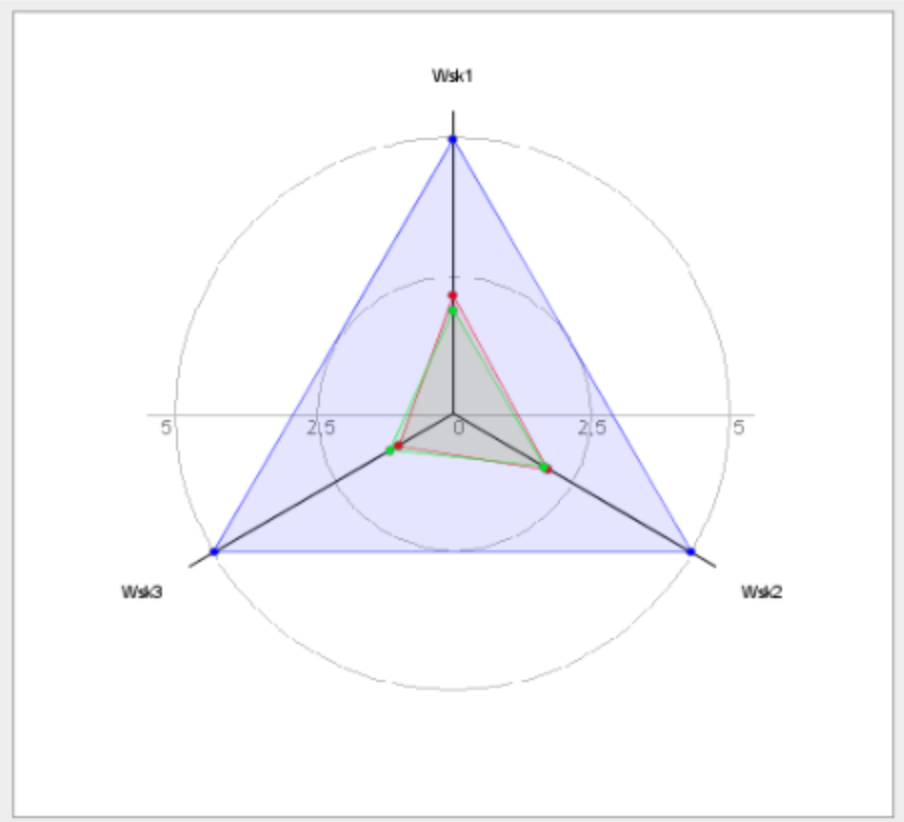
ILUSTRACJA PRAKTYCZNA →

Zrównoważony rozwój - Płońsk

Poziom zobrazowania: Zrównoważony rozwój

Lata zobrazowania: 2009;

Ocena wartości wskaźników w przedziale <0:5>

- Wskaźnik ● Wartość średnia dla grupy porównawczej
- Wzorzec - wartość najkorzystniejsza

LEGENDA:
Wsk1- 1. Ład społeczny

PROBLEM drugi

**Jakie jest zainteresowanie sektorów
tworzeniem zestawów wskaźników
rozwoju zrównoważonego?**

- poszerza się obszar **konkretyzacji dziedzinowych/ sektorowych koncepcji ZR** :
 - **zrównoważonego transportu**,
 - zrównoważonej turystyki,
 - **zrównoważonej konsumpcji i produkcji**,
 - zrównoważonej logistyki,
 - zrównoważonej gospodarki energetycznej,
 - **zrównoważonej gospodarki leśnej**,
 - **zrównoważonego rolnictwa** itp.

Generalna cecha **ROZWOJU TRANSPORTU: ZRÓWNOWAŻENIE i cechy pomiarowe**

CECHY SPOŁECZNE:

- dostępność;
- płynność;
- bezpieczeństwo;
- spójność społeczna;
- integralność systemu transportowego;

CECHY

EKONOMICZNE:

- konkurencyjność;
- warunki pracy w sektorze;
- intensywność;
- infrastruktura (rozwój/modernizacja/zainwestowanie/nośność/ilość i jakość sieci transportowej);
- intermodalność transportu;
- rozwój rynku usług transportowych

CECHY

ŚRODOWISKOWE:

- przyjazność środowiskowa transportu (minimalizacja wpływów na środowisko);
- przeciwdziałanie i likwidacja skutków transportowych zagrożeń środowiskowych.

Cechy te są podstawą propozycji zestawu wskaźników zrównoważonego rozwoju transportu

PROBLEM trzeci

Co dalej z P-S-R?

Analiza w układzie P-S - R

**stopniowe (bardzo powolne) rozszerzanie we
wskaznikowej ocenie ZR analizy
przyczynowo-skutkowej**

P ⇒ S ⇒ R

D ⇒ P ⇒ S ⇒ I ⇒ R

Analiza wskaźnikowa P-S-R jako ciąg pytań

P- wskaźniki
przyczyn / presji

S- wskaźniki
stanu / skutków

R- wskaźniki
reakcji

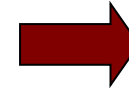
CIĄG PYTAŃ:

- Dlaczego problem istnieje?
- Jakie są przyczyny problemu?
-

CIĄG PYTAŃ:

- Czy problem istnieje?
- Jak istotny jest problem?
- Syndrom problemu

CIĄG PYTAŃ:

- Jak rozwiązać problem?
- Jak na niego zareagować?
-

Przykład analizy wskaźnikowej P-S-R: **bioróżnorodność**

Wskaźniki Przyczyn/presji

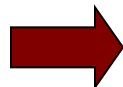
- presji urbanizacji na obszary cenne przyrodniczo
- presji turystyki i rekreacji
- presji intensyfikacji upraw i hodowli
- presji rozwoju motoryzacji i rozb. układów komunikacyjnych
-

Wskaźniki Stanu

- udział gatunków zagrożonych w poszczególnych grupach taksonomicznych w liczbie gatunków rozpoznanych

Wskaźniki Reakcji

- powierzchnia prawnie chroniona w % powierzchni kraju/ województwa/ powiatu/ gminy
- nakłady inwestycyjne na ochronę bioróżnorodności 1 km² obszarów chronionych

Ewolucja sekwencji P-S-R: rozwinięcie „historii problemu”

Etap III – sekwencja 5- członowa:

$D \rightarrow P \rightarrow S \rightarrow I \rightarrow R$

(1) wskaźniki czynników sprawczych - D

(2) wskaźniki przyczyn -P

(3) wskaźniki stanu - S

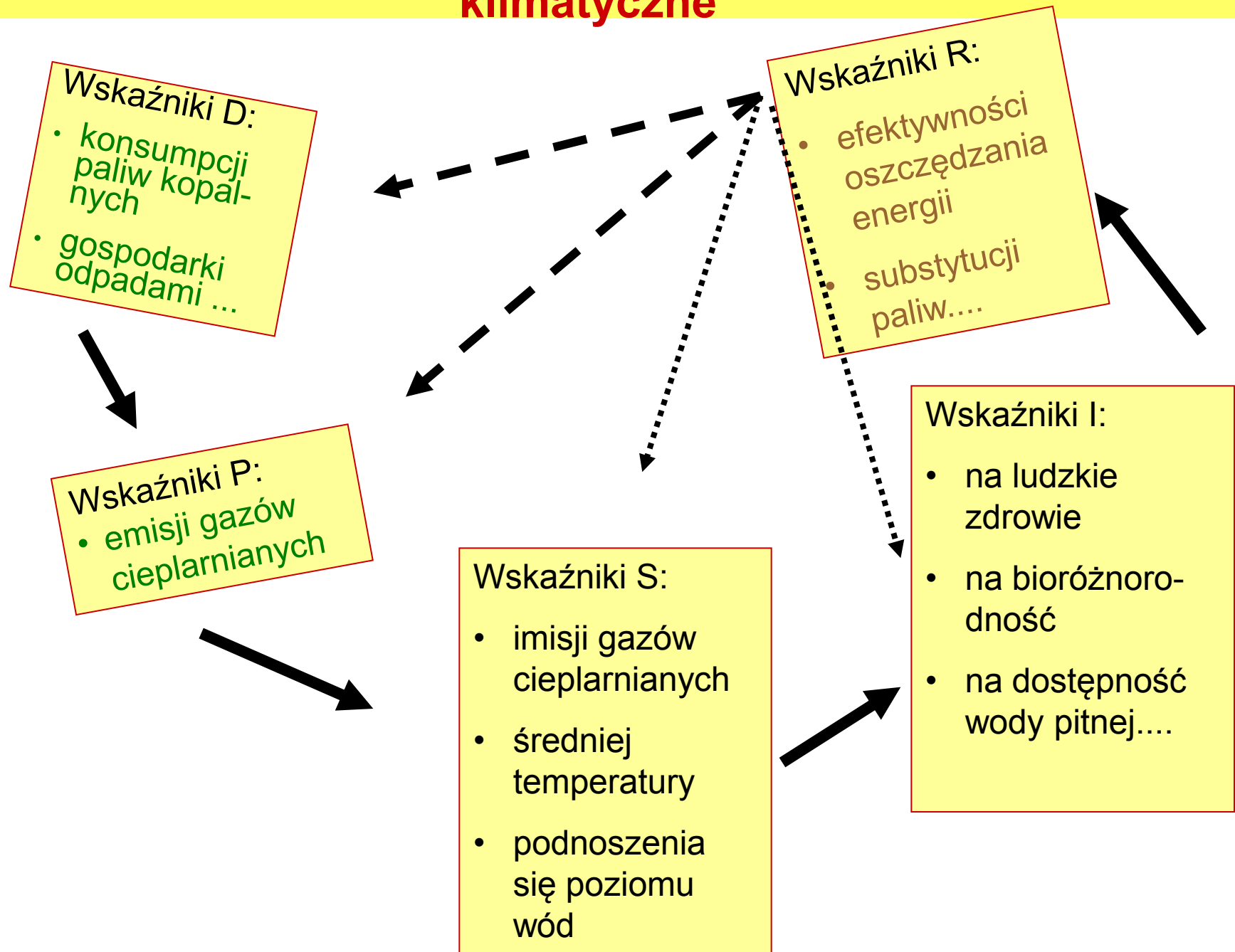

(4) wskaźniki oddziaływania/skutków - I

(5) wskaźniki reakcji - R

Przykład sekwencji D - P - S - I - R dla problemu „zmiany klimatyczne”

Ważniejsze WNIOSKI/ DYLEMATY

1. Nowy paradygmat rozwoju ma już poważnie zaawansowaną metodologię analizy wskaźnikowej na różnych poziomach zarządzania – na poziomie międzynarodowym, krajowym, regionalnym i lokalnym, choć istnieje nadal wiele obszarów „do zagospodarowania” wskaźnikowego (np. ład przestrzenny, instytucjonalny ...)

2. Nastąpiło „uzdrowienie

instytucjonalne” – lata 90. do 2005

(statystyka publiczna jako życzliwy

obserwator) roku dominująca rola

Ministerstwa Środowiska - od 2005

roku stopniowy proces przejmowania

inicjatywy przez STATYSTYKĘ

PUBLICZNA

Lista problemów / dylematów:

3. Występuje wyraźnie **ZMIANA**

POKOLENIOWA „Wskaźnikowców” i duża dynamika rozwoju metodologii w tworzeniu sektorowych zestawów wskaźników (Green Economy, zrównoważonej produkcji/ konsumpcji, zrównoważonej turystyki...) → wnioski w NCN

Dylematy/ otwarte pytania:

1. Jak łączyć pomiar

**wskaźnikowy jakości życia z
pomiarom ZR?**

2. Jak wykorzystać ogromny

**potencjał tkwiący w analizie P-
S-R?**

Lista dylematów/ pytań otwartych:

3. Czy można utrzymywać w zestawach wskaźniki „obce” (konie trojańskie) nie wyrażające sedna nowego paradygmatu rozwoju? Problem wymiany wskaźników !!!

(problem PKB; wskaźniki zdrowotne → dostępność do usług zdrowotnych...)

4. Problemy z decyzjami wyboru funkcji preferencji/ ocen – jak długo można udawać, że w nie istnieją nominanty?

(liczba samochodów na 1000 mieszkańców)